

Souboj o budoucnost pravoslaví na Ukrajině

KNIŽNÍ TIP
Michala Řoutila

Nová kniha Josefa Mlejnků jr. *Boj o svatého Vladimíra* vnáší do našeho prostředí svěží vítr – konečně se český čtenář dostává ke komentovaným informacím o poměrně složitém církevním tématu takřka v aktuálním čase.

Stím, jak se dnes mění geopolitická mapa světa, dochází i k zajímavým posunům v pravoslaví. Polem církevně-politicko-historické bitvy se tentokrát stala Ukrajina. A vůbec není náhodou, že se na něm střetly dvě nejvlivnější pravoslavné církve – Konstantinopolský a Moskevský patriarchát.

Recenzovaná kniha popisuje, jak po deseti letech „stabilizovaného“ stavu, kdy na Ukrajině působily paralelně dvě hlavní pravoslav-

né církve (autonomní Ukrajinská pravoslavná církev, spadající pod Moskevský patriarchát, a nezávislá Ukrajinská pravoslavná církev Kyjevského patriarchátu, odštěpená v 90. letech od Moskvy a neuznávaná ostatními pravoslavnými církvemi), vznikla v prosinci 2018 během slavnostního aktu v chrámu svatě Moudrosti v Kyjevě nová Pravoslavná církev Ukrajiny (PCU). Té následně v lednu 2019 Konstantinopol udělila autokefalitu, tedy nejvyšší formu samosprávy.

Autor zcela vhodně chápe tento akt jako další krok ukrajinských elit směrem k národní emancipaci, jejíž podstatnou složku představuje vyvázání se z historických vazeb na Rusko. Propojení nacionalismu (vlastenectví) a náboženství zkoumá kniha z různých hledisek a tyto pasáže patří k nejzajímavějším z celé publikace. Rozdíly v chápání kořenů vlastní spirituální i politické tradice mezi Ukrajinou a Ruskem jsou demonstrovány v „souboji“ o odkaz kyjevského knížete Vladimíra, který v roce 988 „pokřtil Rus“. Je tu přihlášení se na jedné straně k západoevropským dějinám, na

druhé ke zvláštnímu a Západu nepřátelskému „ruskému světu“.

Zajímavou a v knize podrobně popsanou fasetu k tomu dodává idea arcibiskupa ukrajinské řeckokatolické církve Svjatoslava Ševčuka o jakési prapůvodní mytické „kyjevské civilizaci“, jež by se měla stát tmelem všech ukrajinských církví – nejen těch pravoslavných. Praktické důsledky této ambice ovšem děsí stejnou měrou Kyjev, Moskvu, Konstantinopol i Vatikán.

Mlejnek nepřehlídí ani do očí bijící politizaci dříve výhradně církevních otázek. Uvádí názory ukrajinských prezidentů na postavení církve, a to včetně Petra Porošenka, jenž se sice o uznání autokefality PCU zasadil, nicméně složitou mezicírkevní situaci zjevně zneužil v boji o druhý prezidentský mandát. Žádný současný vrcholný politik by neměl být autoritou v církevních otázkách, taková role jim v civilizovaném prostředí nepřísluší. A každý soudný Ukrajinec potvrdí, že „čokoládový oligarcha“ Porošenko (jeho firma je největším ukrajinským výrobcem čokolády – pozn. red.) měl až

do sporu s Moskvou kvůli anexi Krymu v roce 2014 a střetům na Donbase o církve asi takový zájem jako u nás naši prezidenti – tedy prakticky nulový, respektive ryze účelový. „Projekt“ národní ukrajinské církve tak prozatím zůstává v půli cesty: nepodařilo se sjednotit ukrajinské církve ani přesvědčit ostatní pravoslavné církve, aby uznaly samostatnost té nové. V pravoslavném prostředí tak vznikl další rozkol a jeho vyřešení může trvat opravdu dlouho.

Josef Mlejnek jr.: *Boj o svatého Vladimíra. Křesťanství a nacionalismus v zápase o ukrajinskou autokefalitu* (CDK 2020)

Autor je šéfredaktorem ročenky *Parrésia: Revue pro východní křesťanství*

